

לא יהא צה"ל כבית חמיו?

נתנאל אלישיב

פורסם באתר כיפה:

<http://www.kipa.co.il/now/17/47579.html>

בשבת שעברה פורסמה באחד מעלוני השבת תשובה לתלמיד ישיבה שעומד להתחתן עם בחורה שהיא עצמה בעלת רמה תורנית גבוהה, אולם היא באה מבית המוגדר על ידי השואל כ"דתי לייט". בתשובתו פתח הרב בעיקרון, לפיו כשם שחייב אדם בכבוד אביו כך הוא חייב בכבוד חמיו. מתוך עיקרון זה יש להתייחס לבעיות מעשיות:

"כאשר תתעורר בעיית כשרות או צניעות או שמירת שבת, כאשר לפי דעתכם פעולה מסוימת אסורה – אצל ההורים יש לאמץ את השיטות המקילות. אם יש שיטה המתירה זאת מבחינה הלכתית, גם אם אתם בביתכם מחמירים יותר, אצל ההורים סמכו על השיטה המקילה. אם יקרה מקרה שאין בו שיטה מקילה, ודאי שאין להתפשר ולהתיר את האסור."

תמהתי למקרא התשובה משום שמחברה מזהה עם קבוצת הרבנים הדורשים מחיילי צה"ל ללכת עד הסוף בהתנגדותם לשמיעת שירת נשים בטקסים צבאיים. אם נחיל את אותו היגיון בריא המתבטא בתשובה גם על סוגיית שירת נשים, הרי שההוראה לחייל צריכה להיות שאמנם מלכתחילה יש לעשות מאמץ להימנע מהשתתפות במעמדים כאלה, אולם אם אין ברירה, הואיל ויש מקלים בנסיבות אלו, יש לסמוך על השיטה המקילה, בדומה לתלמידי חכמים מופלגים שנהגו כך באירועים ציבוריים שונים, כידוע וכמפורסם.

מובן שיש שיאמרו שאין מקום להשוות בין כבוד חמיו לבין כבוד המדינה וצה"ל. אני מסכים, שכן כבוד המדינה וצה"ל הנם ערך כללי, וכל מה שנוגע לכלל ישראל חשוב הרבה יותר מעניינים אישיים ומשפחתיים. אם שמירה על יחסים טובים בתוך המשפחה היא ערך תורני המצדיק הסתמכות על קולות בשעת הצורך, קל וחומר ששמירה על היחסים בין החלקים השונים המרכיבים את מדינת ישראל היא ערך כזה, ובייחוד בצה"ל, אשר בלעדיו אין לנו קיום כאן.

לעתים שומעים מפי התובעים לנקוט בקו מחמיר טענה, לפיה הדוגלים במציאת פשרה משוחזרים על ידי אהבה יתירה לצה"ל. בעיניי אין זו טענה שאסור להעלותה, אם היא באה ממקום טהור שיש בו כבוד לתלמידי חכמים שאין לפקפק בתורתם ובריאתם, ו"הלב יודע אם לעקל אם לעקלקלות". אולם מי שמעלה טיעון כזה, צריך לשאול את עצמו בכנות שאלה הפוכה: האם הוא עצמו אינו מושפע מטינה הקיימת בלבו כלפי המדינה והצבא, כתוצאה מסיבות שאין ביניהן ובין שירת נשים דבר, כי קשה להתעלם מכך שרובם ככולם של הדוגלים בקו תקיף וחסר פשרות מצויים באגף האולטרה-ימני בענייני ארץ ישראל, מאחזים וכיו"ב.

יש אומרים שעלינו לנהוג בתקיפות משום שהצבא מגבש פקודה הכופה על החיילים להקל, וברגע שישנה כפייה – גם המקלים צריכים להחמיר. זה טיעון כבד משקל, המבוסס על עמדתו של הרב קוק

ביחס להיתר המכירה (איגרות הראיה, איגרת רלז). ובאמת עכשיו שהמצב הסתבר, לי הקטן אין פתרון לסוגיה זו. אני רק יודע שאילו מלכתחילה היינו נוהגים בצה"ל כמו בבית ההורים, לא הייתה מתגבשת פקודה כזאת, אבל כשאנחנו מתעקשים, גם הצד השני מתעקש, מה שמזכיר את הסיפור על שני שלדים שנמצאו בארונות של בית אחד, ולאחר חקירה התברר שמדובר בזוג עקשנים ששיחק מחבואים...

אכן, העולם הוא מורכב, ולא פחות ממה שעולם ההלכה עסוק בהתוויית הדרך הטובה לכתחילה, עסוק הוא בניסיון ליישב בין הסתירות והניגודים בין ערכים שונים. מכל מקום, הבה נזכור את דברי חז"ל על יחסים זוגיים: "כשאהבתנו הייתה עזה, יכולנו לישון יחד גם על רוחב הסייף. אך עתה, כשאהבתנו אינה עזה, אפילו מיטה ברוב ששים אמות אינה די גדולה עבורנו" (ע"פ סנהדרין ז א). ככל שנטפח את הניגודים – כך דברים שהיו פעם פשוטים ילכו ויסתבכו, אך ככל שנטפח אהבה – כך גם דברים מסובכים יפתרו בקלות.

הכותב הוא ר"מ במכינה הישיבתית הקדם-צבאית 'בני דוד' בעלי ועומד בראש הוצאת הספרים 'מכון בניין התורה'.